УДК 378.147:78:001.89

Фрицюк Валентина Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки і освітнього менеджменту,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;
Фрицюк Василь Миколайович,
викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Сьогодення диктує нові вимоги до викладачів вищої ланки: фахової майстерності вже недостатньо, професіонал має бути здатним до постійної трансформації власної практики через призму наукових здобутків. Саме тому розвиток дослідницької компетентності стає пріоритетом. Вона передбачає не лише опанування інструментарієм наукового пошуку, а й уміння вибудовувати навчання як цілісний процес, де викладання та наукове дослідження органічно доповнюють одне одного [3]. Це стосується не лише майбутніх викладачів закладів освіти, а й майбутніх учителів, зокрема, музичного мистецтва.

Розвиток дослідницької компетентності майбутніх учителів дитячих музичних шкіл є важливою складовою їхньої професійної підготовки, оскільки сучасна школа мистецького спрямування потребує не просто ретранслятора знань, а творчого педагога-новатора [5]. Ця компетентність дає змогу вчителю вийти за межі стандартних посібників і самостійно конструювати освітній процес, спираючись на науково обґрунтовані методи та глибокий аналіз художнього матеріалу. Вона забезпечує здатність до критичного переосмислення традиційних методик викладання музики та адаптації їх до потреб покоління, яке виховується в умовах цифрової трансформації.

Саме через дослідницьку діяльність здобувачі опановують навички системного збору інформації, її аналізу та інтерпретації, що є важливим для розуміння складних психологічних процесів сприйняття музичних образів учнями різного віку. Окрім того, дослідницький підхід допомагає вчителю музики ефективно розв’язувати педагогічні завдання: від пошуку нових шляхів розвитку тих чи інших навичок учнів (вокально-хорових, гри на музичному інструменті тощо) до розробки інтегрованих уроків, де музика взаємодіє з історією, літературою та образотворчим мистецтвом. Це також є запорукою професійної мобільності, адже фахівець, який вміє самостійно проводити мікро-дослідження у своєму класі, швидше знаходить інноваційні рішення, уникає емоційного вигорання через постійний творчий пошук та здатен формувати у своїх вихованців навички критичного мислення та естетичного аналізу. Таким чином, дослідницька компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва є тим містком, що поєднує теоретичні знання з мистецтвознавства та педагогіки з

реальною практикою викладання, перетворюючи музичне навчання на живий, динамічний процес пізнання світу через звуки.

Варто зазначити, що дослідницька компетентність, як відомо, є цілісним інтегральним утворенням особистості, що передбачає певний набір знань, вмінь, навичок, досвіду діяльності, сформованість мотиваційних та вольових якостей, що проявляються у готовності, здатності, мотивації до дослідницької діяльності з активним використанням спеціальних та універсальних методів наукового пізнання, з метою отримання нових знань, практичному застосуванні творчого та креативного підходу в цілепокладанні, плануванні, аналізі, систематизуванні, прийнятті рішень та оцінки результатів дослідницької діяльності [1, с. 55]. Вважаємо таку якість необхідною здобувачам у процесі професійної підготовки.

Дослідницька компетентність є багатогранною інтегральною характеристикою особистості, що поєднує в собі теоретичну обізнаність, практичний інструментарій та стійку мотивацію до наукового пошуку. Її сутність розкривається через усвідомлення важливості пізнавального процесу та ціннісне ставлення до нього, незалежно від формату роботи – індивідуального чи в межах колаборації. Структурно це утворення функціонує на різних ієрархічних рівнях: від вузькопрофільного (предметного) до синтезу знань на межі дисциплін (міжпредметного) та загальних принципів наукового пізнання (загальнометодологічного). Динаміка розвитку цієї компетентності охоплює широкий спектр – від первинних спроб навчально-дослідницької роботи у конкретних предметах до фундаментальних наукових розвідок у певній галузі. Важливо розуміти, що цей процес перебуває у нерозривному взаємозв'язку із загальними академічними навичками, виступаючи їхнім органічним доповненням та водночас необхідним фундаментом для безперервного професійного зростання. Кульмінацією цього розвитку є здатність фахівця до автономної творчої діяльності, де дослідницький пошук стає вищим проявом самореалізації та самовдосконалення [4]. Усі вищеназвані риси і якості є вкрай важливими для майбутніх педагогів-музикантів й потребують формування в процесі їхньої професійної підготовки.

Ефективними методами, що сприяють формуванню дослідницької компетентності, зокрема, майбутніх учителів музичного мистецтва, розвивають наукову ерудицію, кругозір, критичність мислення, дослідницькі, комунікативні навички, відповідальність, здатність працювати в команді, удосконалюють уміння вести аргументовану наукову дискусію, плідно працювати з науковою літературою, узагальнювати та критично аналізувати підібраний матеріал – є колективна та індивідуальна рефлексія; метод моделювання професійних ситуацій; інтерактивні методи (кейс-метод, «мозковий штурм», метод «Прес», метод проєктів, дискусія, дебати), ігрові технології (рольові, ділові та інтелектуальні); метод круглих столів, тренінг-методи, майстер-класи, «занурення у наукове середовище» тощо [2]. Більшість з названих методів є ефективними, на наш погляд, для розвитку дослідницької компетентності, майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розвиток дослідницької компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва відбувається через поступове залучення здобувачів до науково-

пошукової діяльності, яка тісно переплітається з їхньою виконавською та педагогічною практикою. Цей процес передбачає занурення у зміст музично-теоретичних та психолого-педагогічних дисциплін, де здобувачі вчаться не просто засвоювати факти, а критично аналізувати різні наукові школи, порівнювати авторські методики музичного виховання та самостійно шукати відповіді на проблемні питання під час семінарських занять. Важливою складовою є залучення майбутніх фахівців до написання курсових та дипломних робіт, які мають не реферативний, а дослідницький характер, де студенти проводить реальний педагогічний експеримент, анкетування учнів або апробацію власних творчих вправ.

Паралельно з теоретичним навчанням значну роль відіграє практична підготовка, зокрема під час педагогічної практики в школі, де студент отримує можливість спостерігати за музичним розвитком дітей, фіксувати результати впровадження певних методів навчання та проводити діагностику музичних здібностей. Активна участь у наукових конференціях, круглих столах та проблемних групах дає змогу майбутнім учителям музичного мистецтва відшліфовувати навички наукової дискусії, презентувати власні знахідки та формувати культуру академічної доброчесності. Важливим методом розвитку цієї компетентності є також метод проєктів, коли студенти створюють мультимедійні презентації, розробляють сценарії інтегрованих уроків-досліджень або займаються фольклорними розвідками, збираючи та аналізуючи автентичний музичний матеріал свого регіону. Окрім того, значну увагу варто приділяти розвитку рефлексивних навичок, що передбачає ведення щоденників самоспостереження, відеоаналіз власних пробних уроків та постійний пошук шляхів самовдосконалення. Отже, через органічне поєднання наукової теорії з виконавською майстерністю та практичним викладанням формується цілісний фахівець музичного мистецтва, здатний до безперервного професійного оновлення та творчого пошуку в галузі музичної освіти.

Список використаних джерел

1. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі,* 2012. (7), С. 55–62.
2. Кудла М. Формування дослідницької компетентності майбутніх учителів у контексті вимог сучасності. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 2020. (4), С. 84–90. URL: https://doi.org/10.31499/2307-4906.4.2020.224115
3. Леврінц М, Варга Н, Попик Ю. Розвиток дослідницької компетентності майбутніх педагогів у вищій школі: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2023. (2(53), С. 71–75. URL: https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.53.71-75
4. Нечипуренко П. П. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування дослідницьких компетентностей старшокласників у профільному навчанні хімії : автореф. дис. … канд. пед. наук. Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг. 2017. 20 с.

5. Фрицюк В. А. Креативність учителя музики: діагностика та розвиток : навч.-метод. посібник для майбут. учителів. Вінниця, Видавництво ТОВ фірма «Планер», 2013. 140 с.